

7. Jesaja 53 en verzoening

Inleiding

De conclusie van alle voorgaande hoofdstukken is, dat *in het hele Oude Testament* serieuze toewijding aan God de enige voorwaarde is voor verzoening met Hem. Ook na korte of langere perioden van ontrouw en zonden is terugkeer tot hernieuwde toewijding aan Hem altijd de enige weg tot herstel. Offers verkondigen en bezegelen die (hernieuwde) toewijding als dé voorwaarde voor de relatie met God.

Nu wordt Jesaja 53 vaak aangevoerd als bewijs, dat het voor verzoening met God nodig is, dat Jezus – onschuldig en plaatsvervangend – de straf voor mensen draagt.

NB: Als je deze gedachte toepast op Israël in de dagen van Jesaja, dan gaat het wringen. Want de verwoesting van Jeruzalem en de jarenlange ballingschap waren duidelijk de straf voor Israëls zonden en ontrouw. De profeten verkondigden dat het volk God toornig gemaakt had en dat Hij hen nu strafte met de ballingschap. Zij kregen Gods toorn en straf ook te dragen (Jesaja 40:2; 51:17-22; Jeremia 16:18; 17:10). Het zou wel heel 'vreemd' zijn als Jesaja nu ineens zou verkondigen, dat hun straf later (vijf eeuwen daarna) door Jezus plaatsvervangend gedragen zou worden. Dan zou de ballingschap niet de echte straf zijn óf Jezus zou een straf voor Israël moeten gaan dragen die al gedragen was!

Verdedigers van 'verzoening door plaatsvervangende verzoening door Jezus' menen,

(a) dat Jesaja 53 duidelijk zegt, dat een Knecht van God onschuldig zal lijden en sterven om zo plaatsvervangend de schuld en straf van zondaars te dragen.

(b) dat het feit dat stukjes van Jesaja 53 in het NT op Jezus betrokken worden bewijst, dat dit hoofdstuk over Jezus spreekt!

(c) dat God in Jesaja 53 dus laat weten, dat Hij weer genadig kan en wil zijn voor Israël (en voor alle volken) doordat Jezus later de 'eeuwige' straf voor alle zonden zal dragen en zo verzoening zal bewerken.

Door dit **abc** maakt men van Jesaja 53 een zware fundamentsteen onder het gereformeerde leergebouw met de gevelspreuk 'verzoening door voldoening'.

Daarom geven we in dit hoofdstuk apart aandacht aan dit Bijbelgedeelte.

We stellen de volgende drie vragen:

I. Dwingt Jesaja 53 ons te denken aan een plaatsvervangend dragen van schuld, straf en dood?

Die uitleg moet dan wel heel helder en dwingend zijn, omdat (zoals we zagen) het hele O.T. verder geen aanleiding geeft om aan plaatsvervangend schuld- en strafdragen te denken.

II. Gaat het in Jesaja 53 (direct of indirect) over Jezus?

III. Omdat we tot nog toe gezien hebben dat verzoening door plaatsvervangend strafdragen vreemd is in het OT, vragen we: is er een andere verantwoorde uitleg van Jesaja 53 mogelijk, die wel met het (hele) OT overeenstemt?

7.1. Een dringend signaal uit het N.T.

Wie enig onderzoek doet, ontdekt al snel dat over de uitleg van Jesaja 53 verschil van mening bestaat onder Bijbelgeleerden¹. Maar wat belangrijker is: in het NT blijkt niet dat Jesaja 53 gebruikt wordt als bewijs voor de leer van de verzoening door voldoening. Daarom overwegen we eerst hoe groot het belang van dit hoofdstuk werkelijk is voor ons onderwerp (verzoening). Dat doen we aan de hand van woorden van Jezus zelf.

¹ Wie iets van de moeite rond Jesaja 53 wil opsnuiven kan bv lezen wat J. van Bruggen er over schrijft in zijn *Het Evangelie van Gods Zoon* (1996) p. 147v. Jaap Dekker zegt in *'Het verhaal van de Knecht in het boek Jesaja'* (Soteria, nr 4, 2012): 'Het is moeilijk om door de bomen het bos nog te zien'.

Na zijn opstanding konden zijn discipelen niet begrijpen wat er gebeurd was. Jezus wees hen er toen op, dat Hij volgens **'al de Schriften'** moest lijden en sterven om tot zijn heerlijkheid in te gaan (dat is wat anders dan 'om onze straf te dragen!'). Hij wees op alles wat **in de wet van Mozes, bij de Profeten en in de Psalmen over Hem geschreven staat** (Lucas 24:25b-27,44-46). Helaas staat er niet bij waar Jezus precies op wees. Maar wel is duidelijk dat volgens Jezus **het bewijs dat Hij 'moest lijden en sterven' overal in het OT te vinden is!** We ontdekten in de vorige hoofdstukken, dat het OT *geen plaatsvervangend straflijden door een onschuldige voor schuldigen* kent of leert en dat zelfs afwijst. Daarom dwingen de woorden van Jezus ons tot het volgende:

Zelfs al zou Jesaja 53 'verzoening door voldoening door Jezus' verkondigen, dan kan dit níet de (hoofd)reden zijn voor het lijden en sterven van Jezus, want díe reden moet volgens Hem in het héle OT te vinden zijn.

Jezus wees op iets, wat overal in het OT te vinden is. Wat was dat? Geeft dit misschien een aanwijzing voor de uitleg van Jesaja 53?

Wat leert het OT overal over de noodzaak van lijden (en sterven)?

We komen in het OT vaak tegen, dat *rechtvaardigen, leiders en verlossers* een lijdensweg gaan (Jozef, Mozes, David). Zij zijn door God uitgekozen en door de Geest 'gezalfd' knechten (je zou kunnen zeggen 'messiassen' of 'christussen'). Ze worden door volksgenoten afgewezen en verworpen en maken daardoor lijden mee. Dat gebeurde vrijwel altijd met knechten van God, hoeveel te meer zullen ze dat met dé Knecht (de Christus) doen, die nog meer gezalfd is met de Geest dan de andere knechten (christussen). Verzet is er altijd tegen Gods Geest die via gezalfd werkt. Dat verzet mondt uit in geweld en vervolging. Dit lijden wordt de gezalften door mensen aangedaan, maar God gebruikt het in hun leven als beproeving, training voor hen. Zij leren daardoor 'aan zichzelf te sterven' en helemaal op God te vertrouwen. Via lijden en beproevingen (ook door vijanden aangedaan) 'schoolt' God zijn knechten in geloof, hoop en liefde. Het gaat vaak 'door lijden heen naar de overwinning of naar zijn Koninkrijk'. Eerst moet het 'eigen menselijke ik' overwonnen (gekruisigd) worden – en vervangen worden door geloof/vertrouwen in God. Dan komt de overwinning over vijanden. *Deze route is 'normaal' voor individuele knechten van God* (cf. Hebréeën 11, 12:5-11). Dit onderwijs uit de Schrift betrok Jezus uiteraard op zichzelf. Hij wist zich immers geroepen, gezalfd om 'Heiland der wereld' te worden: Koning namens God. Hij moest ook door lijden heen gehoorzaamheid leren (Hebréeën 5:8). Zo zag Hij in de Schriften zijn levensweg als het ware uitgetekend in de levens van velen die ook gevormd werden door God en betrok dat op zichzelf. Zo ging het met alle 'christussen' (geroepen), zou ging het ook met Hem. Dat ondervond Hij en dat las Hij uit de Schriften over zín weg en werk. Ook door middel van de wetten wilde God het volk – en dus ook Jezus – lessen leren en wijs maken. Bijvoorbeeld door de offerdienst. Daarmee wilde God iedereen leren, dat je jezelf als knecht van God (individueel en als geheel volk) moet overgeven of toewijden: jezelf offeren aan God (als een geurige gave aan Hem). Mensen mogen medewerkers van God worden, maar daar hangt het prijskaartje aan van de zelfverloochening². Jezus wist dat dit ook van Hem gevraagd werd. Dat betekent jezelf geestelijk en zonodig lijfelijk (laten) kruisigen! Dit principe blijkt duidelijk bij allerlei redders in het OT. Mozes werd lange tijd 'stil gezet' in de woestijn Midjan om zijn eigenwilligheid af te leren (Exodus 2). Toen pas wilde/kon God hem inzetten om zijn volk te bevrijden! Mozes was toen oud en bang en smeekte God om

² Jezus weet dat genade niet goedkoop is maar alles vraagt. Dat onderwijst Hij ook zelf in Matteüs 7:21ev; 16:24ev en Lucas 14:26ev.

een ander te sturen (cf. Getsemané). Maar Mozes *moest* gaan en werd toen Israëls grote verlosser, wetgever, leidsman en (be)middelaar. Via sterven aan zichzelf was hij werkelijk zachtmoedig geworden en zo kreeg hij de plaats (heerlijkheid) die God hem toedacht. Een zelfde weg gingen Jozef, David, Daniël, Nehemia, enz. We horen het ook vaak in de Psalmen en bij de Profeten: rechtvaardigen lijden vaak onder spot en onrecht van mensen, maar zij worden via dat lijden door God gevormd tot zijn medewerkers. Ze leren zichzelf te kruisigen om geschikt te worden om God, het volk en de wereld te kunnen dienen.

Het OT is vol van deze 'scholing door God via onschuldig lijden'. Ook bij Job is dat zo (42:5). Zo is de retorische vraag in Lukas 24:25 te begrijpen: 'Moest de Messias (die Koning zou worden) niet lijden?'. Het antwoord is vanuit de Schrift duidelijk: ja, natuurlijk *moest* dat, want dat is altijd Gods werkwijze geweest. Het is vanzelfsprekend, dat Jezus (als mens) net als alle andere gezalfden *gehoorzaamheid* (toewijding, TdR) *leerde via lijden* (Hebreeën 5:7-10), om zo namens God onze Bevrijder en Koning te worden (zijn heerlijkheid in te gaan). Het is aannemelijk dat Jezus zó al dat onderwijs van de héle Schrift op zichzelf betrok (zoals in Marcus 9:12). Alles in de Schrift was ook voor Hem (echt mens geworden) geschreven om op Zichzelf toe te passen. Het Woord vertelt overal hoe God met zijn knechten 'werkt'. Hoeveel te meer gold dat voor Hem als dé Knecht, dé Gezalfde, dé Christus. Dat liet Hij zijn discipelen blijkbaar inzien. Deze invulling van het onderwijs van Jezus aan zijn discipelen na Pasen is het meest aannemelijk en kloppend met het hele OT.

7.2. Een fundamenteel uitgangspunt - bij Jesaja 53 vaak vergeten.

De gangbare redeneerfout is ook hier funest: men leest de Bijbel achterstevoren. Omdat stukjes van Jesaja 53 in het N.T. betrokken worden op Jezus, concludeert men direct dat Jesaja 53 'dus' over Hem moet gaan. Dit *lijkt* wel zo, maar het is onjuist. Dit versmalt de blik!³ Goede exegese leest een tekst eerst in de eigen context, tijd en cultuur! Wie dat niet doet, vervalt zomaar tot inlegkunde. Ook bij Jesaja 53 moeten we vragen: hoe hebben de eerste hoorders (die Jezus nog niet kenden) dit in hun context gelezen? Pas als dát helder is, kan de vraag beantwoord worden wat de bedoeling is van latere verwijzingen naar dit gedeelte.

7.3. Gaat Jesaja 53 over schuld betalen en over Jezus?

We stellen eerst een paar vragen. Hierdoor ontstaat er hopelijk een openheid om de tekst 'opnieuw' te lezen.

Vraag 1.

Velen beweren dat in Jesaja 53 *helder en overtuigend* staat, dat er een Messias komt die de zondes Schuld van het volk zal afnemen door hun straf plaatsvervangend te dragen. Als dit waar is, roept dat de volgende vragen op:

- a. Waarom zijn er dan in het voorchristelijke Jodendom geen sporen van een toepassing van Jesaja 53 op een lijdende verlosser? ⁴
- b. Waarom vonden de discipelen van Jezus - en ook Schriftgeleerden - het lijden en sterven van Jezus dan zo onbegrijpelijk?
- c. Waarom werkt Jesaja 53 in discussies met Joden dan zelden of nooit als een overtuigend bewijs, dat de Messias (Jezus) plaatsvervangend onze schuld betaald zou hebben?

³ Zie hierover in hoofdstuk 1.

⁴ In het voorchristelijk Jodendom vinden we geen sporen van een toepassing van Jesaja 53 op een lijdende verlosser. Profetieën over de lijdende Knecht werden toen toegepast op het lijdende *volk* van God of op de vervolging en bevrijding van de rechtvaardigen – J. van Bruggen a.w. p. 147v.

- d. Waarom zou Jesaja 53:4b dan zeggen dat het een vergissing was te menen dat de Knecht door God verstoten, geslagen en vernederd was? Volgens dit vers legt God hem géén lijden als straf op! Ook geen plaatsvervangende verstoting of vernedering!
- e. Waarom lezen we dan nooit dat Jezus zijn discipelen wees op Jesaja 53, wanneer zij zijn spreken over zijn komende lijden en sterven totaal niet konden plaatsen?

Vraag 2.

Passen de algemene typeringen die Jesaja hier geeft werkelijk bij het leven van Jezus?

In 52:14 staat: hij deed velen *'huiveren'*, zijn aanblik was *'gruwelijk en onmenselijk'* en zijn uiterlijk had *'niets van een mens'*. Jesaja 53:2-4 zegt dat de knecht *'onopvallend' was, schoonheid miste en niet kon bekoren'*. Maar in de evangeliën lezen we dat mensen, zelfs kinderen(!), graag bij Hem kwamen. Moeten we deze algemene typeringen slechts betrekken op één dag (Goede Vrijdag)? Dat is niet aannemelijk. Deze huiver-wekkende typeringen passen wel bij het volk Israël in die tijd volgens Jesaja 1:5-9,21-24; 3:1v; 5:6v,25v; 6:11v. Ook vlak voor Jesaja 53 staan zulke woorden in 42:22-25; 51:17-20. De profeet Jeremia gebruikt zelfs identieke woorden in Jeremia 15:4v; 29:16-23 (vs 18: *Jeruzalem is huiveringwekkend voor koningen*). Zulke typeringen zouden later ook voor Babel gelden (Jeremia 50:23; 51:37).

Vraag 3.

Er staat: door de Knecht zullen *'veel volken opschrikken'* en *'koningen sprakeloos staan'* (52:15). Past dit bij de werkelijkheid rond Jezus of bij zijn sterven en opstanding?

Deze of soortgelijke woorden gebruikt de Bijbel om de trieste situatie van het volk Israël te schetsen (zie de genoemde teksten onder vraag 2). Ook om de verbazing te schetsen bij allerlei toeschouwers die bij de terugkeer het grote beloofde herstel van Gods volk zullen meemaken (49:6,7; 60:53; 62:2).

Vraag 4.

In *de context* – zowel vóór als ná Jesaja 52,53 – is geen aanwijzing, dat het hier (ineens) over een toekomstig persoon (Jezus) zou gaan.⁵ Met 'Gods Knecht' is steeds het volk of een persoon rond de tijd van de ballingschap bedoeld. Is het niet vreemd nu aan iemand anders te denken (die pas vijf eeuwen later zou komen)?

Vraag 5.

- a. Jesaja en andere profeten spreken steeds over de ballingschap als Gods straf. Die is *door het volk* en *door Jeruzalem* gedragen (Jesaja 42:24,25; 51:17; Jeremia 30:11b, 14,15; 46:28b; Ezechiël 5:13; 36:18,19). Er wordt zelfs gezegd, *dat haar schuld is voldaan; omdat zij een dubbele straf voor haar zonden heeft ontvangen!* (Jesaja 40:2; 51:19v; Jeremia 16:18). Is het niet vreemd als nu gezegd wordt, dat iemand anders hun schuld en straf zal gaan dragen?⁶
- b. De door Mozes aangekondigde vervloekingen zijn werkelijk *over Israël* uitgestort, volgens Daniël 9:11-14. Zou Jesaja 53 dan verkondigen, dat de vervloekingen pas

⁵ Jaap Dekker ziet bij Jesaja 49:3 'een andere knecht' dan in het voorafgaande, vanwege 'een poëtische structuur', *a.w. p.11-13*. Zijn argument hierbij is mager en lijkt willekeurig, omdat hij zelf eerder wijst op de exegetische regel: 'Als werkelijk een andere knecht (dan in het voorafgaande; TdR) bedoeld zou zijn, dan zou je mogen verwachten dat de tekst dit op een of andere manier expliciet had gemaakt'.

⁶ God zegt in Jeremia 50:20, dat er bij de terugkeer van Israël geen wandaden en zonden meer zullen zijn om nog mee af te rekenen (via straffen), omdat Hij vergeeft. Kan Hij ze later dan toch nog afrekenen met Jezus???

later door een Knecht (Jezus) gedragen worden? Dit is in strijd met hoe God de ballingschap aanduidt.

- c. Zou Jesaja in hoofdstuk 53 plotseling niet meer over de *concrete* zonden en straffen van Israël in die tijd van de ballingschap spreken, maar over iets anders???

Vraag 6.

Waarom kunnen we Jesaja 53 niet betrekken op het 'ware Israël' (als personificatie) en denken aan mensen als Jeremia, Daniël en z'n vrienden, Mordechai, Ester, Ezechiël, enz? Zij waren *het ware Israël* en leden mee onder de gevolgen van de zonden van anderen. Zij waren zelf niet schuldig aan die zonden; dus leden zij als '*onschuldig lam*'. Zij droegen mee de gevolgen, maar niet plaatsvervangend! Om de zonden van anderen was Gods straf over het hele volk en dus ook over hen gekomen. Ja, zij ondervonden ook nog eens zonden van volksgenoten, die hen bespotten en zelfs wel ter dood wilden brengen (bv. Jeremia 11:18ev; 15:10ev; 43:1-6; 45:2-5; 49:12a). Men *droeg* dus (de gevolgen van) *de zonden van anderen*. Maar van plaatsvervangend of plaatsvervangend strafdragen is dan helemaal geen sprake.

Vraag 7.

Bijna alle in het NT genoemde 'vervullingen' van woorden uit het OT duiden op latere gebeurtenissen waarin iets van een herhaling lijkt te zitten van situaties, gebeurtenissen of ervaringen t.t.v. Het OT. Zou het feit dat woorden uit Jesaja 53 later op situaties in Jezus' leven betrokken worden, er wel op wijzen dat Jesaja 53 al 'direct' over Jezus ging???

Vraag 8.

Woorden die het meest lijken te wijzen op een 'plaatsvervangend dragen van schuld of straf' zijn (in de NBV): '*Hij was het die ... ons lijden op zich nam (4) ... Om onze zonden werd Hij doorboord, om onze wandaden gebroken. Voor ons welzijn werd Hij getuchtigd, zijn striemen brachten ons genezing (5) ... maar de wandaden van ons allen liet de HEER op hem neerkomen (6b) ... om de zonden van mijn volk werd hij geslagen (8c) ... Hij offerde zijn leven voor hun schuld (10b) ... Hij droeg ... de schuld van velen (12e)*'.

Is het niet verbazingwekkend, dat déze woorden nergens in het NT aangehaald worden? Andere stukjes van Jesaja 53 wel, maar uit déze verzen slechts één keer iets⁷. Is dit geen aanwijzing, dat het in het evangelie niet om 'plaatsvervangend straf/schuld betalen' gaat?

Vraag 9.

Jesaja kondigt de ballingschap aan. In 722 ging het 10-stammenrijk naar Assyrië en in 586 ging Juda naar Babel. Jesaja kondigt de terugkeer aan en dat God dan onvoorstelbaar grote daden voor zijn volk zal doen. Gaat deze profetie ineens over gebeurtenissen die pas 500 jaar later plaatsvinden (met Jezus)? Zou dat alle actualiteit en kracht van Jesaja's woorden voor zijn tijdgenoten niet wegnemen.⁸

Serieuze overweging van deze 9 vragen maken het aannemelijk, dat deze profetie niet gaat over Jezus of over een plaatsvervangende straf/schuld betalen door Hem.

⁷ Alleen Jesaja 53:5d ('*zijn striemen brachten ons genezing*') wordt in 1 Petrus 2:24 aangehaald in verband met de kruisiging. In 7.5 wordt (ook) dit citaat uit Jesaja 53 besproken.

⁸ Bedenk hoe lang 500 jaar is! Natuurlijk kan de geschiedenis anders verlopen dan profetieën beloven, vanwege ongeloofsreacties van mensen. Meer hierover in hoofdstuk 9. Profeten spreken echter tot hun tijdgenoten over de actualiteit: over Gods plannen voor de nabije toekomst!

7.4. Een andere uitleg van Jesaja 53.

Het meest aannemelijk is, dat de knecht van God, die in Jesaja 53 genoemd wordt, leeft in de tijd van de ballingschap of kort daarna. Op basis hiervan is een goede en eerlijke uitleg van Jesaja 53 te geven. Het is een woord in en over de situatie in Jesaja's tijd. Jesaja spreekt in de tijd dat de ballingschap niet lang meer op zich laat wachten.

Wie is de knecht of dienaar van God in Jesaja 53?

In Jesaja wordt vaker gesproken over de Knecht van de HEER. Soms lijkt hij een enkel persoon, die iets doet voor het volk⁹, maar meestal wordt het volk Israël als geheel (Jakob) bedoeld of een deel daarvan¹⁰. Deze stijfijfiguur komt vaak voor in de Bijbel: een volk, een groep, een stad of een land wordt als een persoon voorgesteld.

Voorbeelden: Jeruzalem is vrouwe Sion (Jes 52:2). Zo wordt er ook gesproken over vrouw Babel of vrouwe Chaldea (Jes 47:1). In Klaagliederen 1 spreekt Jeruzalem als een klagende vrouw. De 'ik figuur' in Klaaglied 3 personifieert het vrome volk, dat lijdt en zucht onder de gevolgen van de zonden van volksgenoten en anderen. Het lijkt op Jes 53, net als Klaaglied 4:20,22; 5:7,16-18¹¹.

Jesaja gebruikt de benaming 'knecht' zeker op twee manieren:

- **Het volk Israël als geheel;** met een grote roeping voor de wereld; maar het zal vanwege hardnekkige ontrouw door God geslagen worden en in ballingschap gaan.
- **De vromen of rechtvaardigen in Israël; het ware Israël binnen Israël**¹². Zij lijden altijd onschuldig mee als God het volk als geheel straft door het te laten terroriseren.

Het lot van deze twee knechten is nauw verbonden. Ze maken hetzelfde mee, maar de vromen (de ware knecht) worden ook nog eens bespot en bedreigd door eigen volksgenoten als zij hen oproepen tot bekering!¹³ Zij lijden 'dubbel'. Ondanks alles houdt de vrome knecht hoop: er zal herstel komen! Maar ze horen via Jesaja, dat dit pas zal komen na een zware tijd van zuivering via de ballingschap.

Over die weinige Godsgetrouwen lezen we vaker bij Jesaja, ook als hij de woorden 'rest' of 'knecht' niet gebruikt¹⁴. Het gaat dan over mensen als Daniël, Ezechiël en alle andere vromen en bekeerlingen. Ook Jesaja zelf hoort daarbij. Zij lijden (dubbel) vanwege de zonden van het volk en de gevolgen ervan. Velen sterven er zelfs door¹⁵. Maar deze vromen doen voorbede en wijzen een andere weg, ook al worden ze uitgelachen. Zij ondergaan (dragen) mee de straf die door anderen opgeroepen is: de verschrikking van de ballingschap. Mensen als Ezra en Nehemia huilen met Psalm 137. Zij lijden, vasten, bidden. Zij voelen zich een deel van Jakob, Gods knecht, en ze bidden: 'HEER, als volk hebben we geen rechten meer; maar ontferm U'. Zo spreken ze, hoewel zij zelf geen 'godelozen' en 'zondaren' zijn! **Zij dragen (de last¹⁶ van) de zonden van anderen (mee) en lijden onschuldig met de schuldigen mee. Zij zijn het ware Israël binnen Israël. De echte knecht binnen de slechte knecht.** Zij hebben

⁹ In Jes 49 gaat het om Jesaja zelf, maar die is dan tegelijk vertegenwoordiger van de getrouwen als collectivum ('Israël') volgens vs 3; zo ook in 50:10.

¹⁰ Zie Jes 41:8,9,14; 42:19; 43:1,10; 44:1,2,21; 45:4; 48:1,20; 49:3. Waarschijnlijk ook 42:1ev.

¹¹ Personificaties vinden we ook in Jesaja 5 en Ezechiël 16 en 23. Ook vandaag is dat niet vreemd (Nederland lijdt, huilt of is blij – soms gepersonifieerd als een leeuw).

¹² Niet alle Israëlieten zijn Israëlieten, zo zegt Paulus later ook in bv Romeinen 2:28,29; 10:6. Dit was ook in het OT al duidelijk. Zie bv Deuteronomium 5:29 en Jeremia 9:25.

¹³ Lees bv Jeremia 11:18v; 15:10v; 18:19-23; 20:1v,7-18. Ook Jesaja 7:10-14 tekent het verzet om te luisteren.

¹⁴ Bv in 6:9-13; 7:14; 8:16-18; 57:1v. Voor de vromen is er toekomst: Jes 55:6,7; 56; 57:13; 58:6-14; 59:18-20.

¹⁵ Dat lezen we bv in Jesaja 1:16,17,23; 5:8; 57:1,15; 59:3,7. Ook Jeremia 6:7; 15:10,11.

¹⁶ De situatie, veroorzaakt door de zonden van anderen, maakt hen tot mensen met een gebeds-last: zij bidden constant ergens om.

als vromen toekomst en weten dat zij volgens Gods plan het licht voor de volken zullen zijn (cf. 49:6) en een groot nageslacht zullen zien (vergelijk 53:10b met 54:1-5). Als zij terugkeren uit de ballingschap dan juichen zij. Hun geloof wordt dan bevestigd: *'wie met God in tranen zaaien, zullen (eens) met gejuich maaien'* (Psalm 126).

Wat 'kenmerkt' de vrome dienaar van God?

De ware Israëlieten zijn geen revolutionairen of opstandelingen. Zij erkennen het goed recht van Gods straffen! Ze denken niet individualistisch, maar beseffen dat ze in de ballingschap met Gods toorn over zijn volk als geheel te maken hebben. Zo zijn 'onze zonden' de oorzaak dat God boos is op 'ons' en 'ons' zo zwaar tuchtigt, hoewel wijzelf (als minderheid) anders zijn dan de meerderheid van 'ons'. **Zij vertrouwden God en blijven dat ook nu doen (53:9b).** Daarom blijven ze liefdevol en zijn ze meegaand; volzaam als schapen voor de slacht geven ze zich in hun lot over aan God. Zij roepen Hem nederig aan – ook voor hun slechte volksgenoten, hoewel die volksgenoten hun ellende veroorzaakten. Ze lijden *'vanwege/om de zonden van anderen'*; ze *dragen* (de gevolgen van) *die zonden* nederig mee. Hun houding is opvallend en 'sprekend' - zelfs zó, dat er zondige Joden zijn, die gaan inzien wat er aan de hand is en zich gaan bekeren tot God (53:4-7). Zo kan de ware knecht door de manier waarop hij het lijden of de straf¹⁷ draagt (hoewel hij onschuldig is) zondaren **vrede en genezing** brengen (53:5b). Velen zullen door hen zich bekeren doordat ze zien hoe die vromen de striemen dragen. Veel zondige Joden ontdekken zo de weg tot redding, vrede en genezing van de ziekmakende zonde. Er is een weg naar een toekomst (via bekering). Deze vromen (als 'ware knecht') vertonen dezelfde geest of gezindheid, die later ook Jezus beheerst. Hij is een latere knecht van God, de grootste! Hij geeft zich in zijn tijd ook over aan Gods leiding. Hij schikt zich onder de ellende, die anderen veroorzaakten door hun zonden. Ja, Hij is ook gewillig als een schaap naar de slachtbank gegaan en wachtte op de tijd dat de lijdensijd volbracht was. Citaten uit het OT worden in het NT op Jezus betrokken om er op te wijzen, dat Jezus een echte 'knecht van God' is. Hij leeft echt voor God en zijn naasten – net zoals Jesaja en al Gods knechten vroeger deden. Ook Hij volhardt in moeiten, incasseert spot en hoon, doet voorbede, zoekt steeds het welzijn van anderen en hun genezing ondanks hun zonden en onrecht tegenover Hem. Zijn leven 'predikt' vertrouwen op God (cf. Hebreëen 12:2).

NB: Dit is duidelijk wat anders dan plaatsvervangend lijden, schuld betalen of strafdragen.

Gods knechten vertonen altijd de mentaliteit van bidden, wachten en trouw blijven. Want de Geest van God regeert hen – ze zijn bereid onschuldig te lijden en te sterven als dat nodig is voor God en zijn koninkrijk. In Abraham, Mozes, David, Daniël, Nehemia e.a. is steeds dezelfde Geest herkenbaar! In Jezus, de grootste en volmaakte Knecht, is uiteraard ook die 'knechtsgestalte' zichtbaar en volledig. Hij leeft dat knechts-leven volmaakt (voor) en maakt dat 'hemelse' leven daarna door zijn Geest ook realiseerbaar in zijn volgelingen.

Wat zijn vervullingen?

Het NT betreft citaten uit het OT op Jezus. Ook Hijzelf doet dat geregeld.

Dit wekt de indruk, dat die woorden in het OT 'dus' al gaan over Jezus. Dat is echter een te snelle en onjuiste conclusie. Een helder voorbeeld is Psalm 22. Daar staat in 22:2 de lijdensklacht: *'Mijn God mijn God, waarom hebt U mij verlaten?'* David brengt daarmee onder woorden dat hij in een bepaalde situatie het gevoel heeft dat God hem verlaten heeft.

¹⁷ Het Hebreeuwde woord 'straf' in vs 5b kan ook wel (positief) tuchtiging (ter vorming) betekenen.

Mensen die Davids situatie aanschouwden zullen dat ook gedacht en gezegd hebben. Toch was dat niet de werkelijkheid. Dat weet David zelf ook wel volgens Psalm 22:5,6,25,26, maar het voelde wel zo. Ook de Knecht van Jesaja 53 is niet door God verlaten en verstoten. Ja, het leek er wel op. Maar in 53:4b zegt de spreker: 'we hadden het mis toen we dachten dat de knecht *door God* verstoten (verlaten), geslagen en vernederd was'. Het leek wel zo voor de toeschouwers, maar dat was niet de werkelijkheid! Deze vergissing werd ook weer gemaakt bij de aanblik van Jezus op Golgotha.

Als Jezus zijn gevoel van verlatenheid uit op Golgotha, doet Hij dat met deze woorden van David (Matteüs 27:46). Moeten we nu concluderen: deze Psalm gaat dus al over Jezus? Nee, want het is duidelijk een noodkreet van David in een ellendige situatie (Ps 22:1). Toch stelt hij zijn vertrouwen op God (22:20-22)! Jezus die de Schriften goed kent, voelt in zijn noodsituatie de parallel met David en reageert dan als vanzelf met woorden van David. Hij laat daarmee tegelijk merken dat Hij in eenheid met David leeft! Dezelfde geest, dezelfde manier van roepen in nood! Die geestelijke gezindheid hoort bij Knechten van God; bij het ware volk van God. Psalm 22 is helemaal geen profetie over Jezus en toch kun je zeggen dat Psalm 22 bij Jezus 'vervuld' werd.

Vervullingen blijken meestal (vollere) herhalingen van 'zelfde' gebeurtenissen of situaties.

Andere voorbeelden:

Matteüs 1:22,23. Hier wordt bij de aankondiging van de geboorte van Jezus een woord uit Jesaja 7 aangehaald: een kind zal de naam 'Immanuël' krijgen. Dat dit al gebeurd was in de tijd van koning Achaz blijkt duidelijk in Jesaja 7:14-17. Tegen Jozef zegt de engel nu, dat God iets aan het doen is, waardoor mensen (net als vroeger) weer moed grijpen en 'immanuel' zullen zeggen. De vervulling is: er gaat nu weer net zo iets gebeuren als vroeger (maar nu groter).¹⁸

Ook in Matteüs 2:18 is het onbetwistbaar, dat het woord over het verdriet in Rama in Jeremia 31:15 doelde op het verdriet bij de wegvoering in ballingschap. Het is echter 'natuurlijk', dat Matteüs aan die woorden denkt als hij vertelt over de verschrikking die Herodes Bethlehem aandeed. Intens verdriet was daar al eens eerder geweest!

In Matteüs 4:14-16 wordt gezegd dat Galilea een groot licht zal zien: een nieuwe tijd! Deze woorden van Jesaja gaan over de terugkeer van het volk uit de ballingschap. Dat is toen gebeurd. Maar later gaat er via Jezus weer en nog meer licht (van Gods genade) schijnen in diezelfde landstreek. Het is begrijpelijk, dat Matteüs dan aan dit woord denkt en in zijn tijd een nieuwe vervulling ervan ziet. Weer schittert Gods genade in dezelfde regio! Zo kunnen Bijbelwoorden door alle eeuwen heen opnieuw toegepast of vervuld worden in allerlei gebeurtenissen. Het is net of de schrijvers zeggen: zie je, God is wéér aan het werk – net als toen!

Onze zonden dragen.

In 53:12e staat dat '*hij veler zonden gedragen heeft*' (NV)¹⁹. Hoe moeten we dit begrijpen? De Hebreeuwse woorden '*nasa*' en '*sabal*' zijn synoniemen en betekenen: '*dragen, optillen, op/verheffen*'. Nu is het de vraag: hoe kun je zonden van anderen dragen, optillen?

¹⁸ Matteüs 1:22v wordt lastig, als we de Bijbel achterstevoren lezen. Heeft Jesaja al eeuwen tevoren met het woord (dienst-)'maagd' de unieke maagdelijke geboorte van Jezus aangekondigd? In Jesaja 7 gaat het helemaal niet om een máágdelijke geboorte. Daarom kan het bij de vervulling van zo'n woord daar ook niet om gaan. Zowel in Jesaja als in Matteüs gaat het er om, dat spoedig weer geroepen zal worden 'immanuel!'. Jezus kreeg die roepnaam niet, maar zou bewerken dat 'immanuel' (na lange tijd) weer werkelijk beleefd zou worden.

¹⁹ De NBV vertaalt hier interpreterend en kleurt het daardoor beperkend in: 'Hij droeg echter *de schuld* van velen'. *Schuld dragen* is wat anders dan *zonden dragen*. Zie het vervolg.

Het gaat hier om de zonden van Israël, die God bestraft met de ballingschap. De straf op die zonden wordt door het hele volk gedragen. Kort geformuleerd zeg je dan: Men draagt (de gevolgen van) de zonden. En zoals we zagen: de (ware) Knecht is onschuldig, maar lijdt toch mee onder die straf. **De vromen dragen dus ook (de gevolgen van) de zonden van anderen.** Het is duidelijk dat het hier niet gaat om plaatsvervangend dragen en de straf van anderen afnemen. Dat gebeurt duidelijk niet. Ze dragen de straf met z'n allen.

De zondige Israëlieten hebben het lijden van de vromen zelfs wel verzaagd door hen om hun vroomheid te bespotten en soms te bedreigen met geweld. Ook die zonden moesten de gelovigen (ver)dragen. Zij deden dat geduldig in vertrouwen op God. **'Nasa' kan zelfs wel 'vergeven' betekenen²⁰**. Dan gaat het om zonden (die men je aandeed/doet) verdragen, er aan voorbijgaan: afzien van vergelding.

Ook die mentaliteit is hier aan de orde. Jesaja 53:12e zegt, dat de knecht de zonden van velen droeg/vergaf. Ja, Hij nam het zelfs voor die zondaars op (door voorbeden), zegt het vervolg. Dat is bijzonder. Dit gedrag van verdragen en voorbidden is de reden, waarom God dit vrome Israël verhogen zal, zegt vs 12. Echte dienaars van God worden niet door wraak beheerst maar door liefde! Zij zoeken ondanks alles de genezing, het welzijn van het zieke en zondige volk. Zo doen vromen in de tijd van de ballingschap; zo doet Jezus later ook, zelfs als hij gevangen genomen wordt (genezing) en aan het kruis (voorbede).

Het is mogelijk en aannemelijk 53:11d,12e te lezen als: 'Hij (= personificatie van de rechtvaardigen, die samen de ware knecht binnen Israël zijn) heeft de zonden van velen (het zondige Israël) *op zich genomen, gedragen* in de zin van *verdragen of vergeven*'. De slechte Israëlieten veroorzaakten door hun zonden voor zichzelf maar ook voor de rechtvaardige Israëlieten verdriet en leed van de ballingschap. Die vromen worden ook nog bespot en vernederd door hun eigen volksgenoten. De rechtvaardige knecht gaat dus onder de zonden van anderen (en onder de gevolgen daarvan) gebukt, maar is bereid die zonden van anderen te (ver)dragen/vergeven! Als zondaren dit later gaan inzien, zullen ze (als ze zich bekeren) zeggen wat in Jesaja 53 staat:

'Door/om/vanwege onze zonden werd hij (de ware Knecht) doorboord en door/om/vanwege onze wandaden gebroken ... (5); wij (alle slechte Israëlieten) dwaalden rond als schapen, ieder zocht zijn eigen weg; maar de wandaden van ons allen liet de Heer op hem (op de rechtvaardigen, de rechtvaardige knecht) neerkomen (6).

Gods straf kwam vanwege het slechte gedrag van velen over heel Israël. Het was er ellendig aan toe. En dat gold als het ware dubbel voor de vromen/rechtvaardigen onder hen. Over hen kun je dan exact geformuleerd zeggen: zij droegen (de gevolgen van) de zonden van anderen – alsof ook zij schuldig waren. Via de weg van hun manier van lijden, via hun getuigende manier van doen wilde God zijn knecht zuiveren/vormen.

Hij droeg onze ziekten.

De zonde wordt ook voorgesteld als een dodelijke ziekte die het leven afbreekt²¹.

De Knecht (de rechtvaardigen) *droeg onze ziekten en nam ons lijden op zich* (4a), zonder dat velen dat zagen. Velen zagen de knecht, die zo op God vertrouwde, juist als door God verstoten, geslagen en vernederd (4b). Zij bespotten de mensen die namens God spraken

²⁰ O.a. in Genesis 18:24,26; 50:17; Exodus 10:17; 32:32; 34:7; Jozua 24:19; 1 Samuël 15:25; Jesaja 2:9; Hosea 1:6; Psalm 25:18; 32:1,5; 85:2.

²¹ Dat zonden ook werkelijk ziekten in het volk zullen brengen, heeft God vaak waarschuwend laten weten in de wet van Mozes (zie bv Deuteronomium 28). Dit betekent niet het omgekeerde: dat ziekten *altijd* door zonden veroorzaakt zijn. Een ieder beproeve zich nuchter.

dan ook wel. De knecht nam echter geen afstand van het zondige, spottende volk dat zoveel leed veroorzaakte, maar zocht het goede voor het volk door vergeving, verkondiging en voorbeden. Zo zochten ze herstel of genezing van de zonde-ziekte van het volk.

Ook Jesaja 53:4 gebruikt 'nasa'. Daar gaat het om het dragen/nemen van ziekten. Dit wordt in het NT geciteerd, als Jezus te midden van zieken is en hen geneest (Matteüs 8:17). Hij ziet hun pijn en verdriet en loopt er niet voor weg maar laat ze bij zich komen en bewijst liefde met zijn mogelijkheden. Je zou kunnen zeggen: Hij komt dichtbij hen en wil de ziekten mee dragen: Hij tilt de last die zij dragen zelfs van hen af en geneest mensen dankzij de macht die Hij van Vader ontving. Net als Elia en anderen dat soms mochten doen. Jezus 'droeg' of stuurde hun ziekten dus zelfs weg. Maar Jezus nam niet de bezetenheid en ziekten van de mensen over door zelf in hun plaats ziek, bezeten of melaats te worden²². Dat doet de knecht in Jesaja 53 ook niet. Wel boden de rechtvaardigen naar vermogen hulp door lasten mee te dragen of anderen ervan te bevrijden. Uiteraard hadden zij minder mogelijkheden dan Jezus of Elia, maar zij bewezen wel liefde en 'droegen' zo de ziekten of de zieken of de zondaars en leden met hen mee. Zij deden dat, hopen dat door hun gedrag anderen tot nadenken, tot bekering en genezing zouden komen.

Zo kunnen we zeggen, dat ook God zelf door de geschiedenis heen de zonden van het volk 'draagt'. Hij lijdt er onder hun ongeloof (bv in Jesaja 1:4,13-15; Jeremia 9:1,2; 12:7v), maar (ver)draagt vaak die zonden, loopt niet weg maar zoekt toch het goede voor het volk. Zo doet God! En Gods knechten vertonen zijn beeld als ze ook onrecht en zonden van medemensen (ver)dragen en toch het goede voor die zondaars zoeken en bereid zijn te vergeven en door de liefde zondaars willen winnen of redden. Nogmaals: dit is wat anders dan 'plaatsvervangend de zonden, schuld, straf of ziekten voor de zondaars dragen'. Dienaars van God lijden en staan vaak machteloos als schapen, die naar de slachtbank gaan. 'Om', 'vanwege' of 'door' zonden van anderen worden vromen doorboord. Maar als ze vol eerbied en ontzag voor God blijven, groeien ze in de bereidheid helemaal te leven voor God²³. Ook in de tijd van de ballingschap was dat zo. God leerde hen zijn hemelse gezindheid: het kwaad willen overwinnen door het goede (Romeinen 12:21).

Lijden vormt de dienaren.

Nog een punt in 53:6b vraagt onze aandacht. Daar staat dat eigenwijze en halsstarrige mensen, die achteraf ontdekken hoe ze deden, zeggen: '*onze wandaden / ongerechtigheid heeft God op hem doen neerkomen*' (NV/NBV), '*op hem doen aanlopen*' (SV). Hier staat, dat God toeliet dat zonden van goddeloze Joden (en heidenen) neerkwamen op de vrome Joden; dat die zonden, wandaden en ongerechtigheid hen troffen en kwetsten. Hetzelfde staat in vs 10a nog directer: '*De HEER wilde zijn knecht breken en ziek maken*' (door vijanden toe te laten). Waarom wilde en deed God dat? Niet omdat Hij daar plezier aan heeft. Daar is de hele Bijbel helder over. God is niet bloeddorstig of narcistisch. Hij heeft altijd het goede voor met mensen die Hem liefhebben. Ook bij beproevingen. Hij wil zijn mensen dan via moeiten vormen en hen al meer wijs en rechtvaardig maken. Dat is

²² J. van Bruggen geeft in zijn *Matteüs* (CNT), p. 143-146 exegetische argumenten waarom het bij de woorden 'nemen' en 'dragen' in Jesaja 53:4 en Matteüs 8:17 niet kan gaan om 'plaatsvervangend ziek of zwak zijn'. Het gaat er niet om dat Hij de ziekten (op zich) neemt en (zelf) gaat dragen, maar dat Hij die ziekten en zwakten heeft 'weggenomen' of 'weggepakt', zodat de mensen ze kwijt zijn.

²³ Zoals Psalm 129 zegt (NBV): 'in alle lijden hebben ze me niet gebroken'. Ook andere Psalmen spreken ervan dat God zijn knechten oefent in de strijd van vandaag voor toekomstige strijd (Psalm 18:33,35; 119:71). Er wordt weleens gedacht dat pedagogisch lijden niet zinnig of nodig is voor onschuldigen of goeden. Maar Hebreëen 5:8 leert dat dit een onjuiste gedachte is.

een van Gods methoden om mensen geestelijk te vormen en op te voeden: via moeiten, beproevingen en verzoeken (al in het paradijs!). De knecht (collectivum) van God moet leren aan God en z'n naasten zo toegewijd te zijn *als een offerlam* (vs 10b en 7)²⁴. Alleen via de weg van liefdevolle toewijding zal het plan van de HEER slagen en de grote beloofde toekomst werkelijkheid worden! (vs 10d). Door toewijding van de Knecht zal ook het nageslacht kunnen weten waar het om gaat (10c). Via wie moet de wereld het anders leren? Jezelf als offer geven (vs 10) is hetzelfde als jezelf helemaal geven als een lam, gewillig voor God, toewijd aan God. Dat was de eerste les van de offers (hfdst 3.3.). Dat deed de knecht. Als onderdeel van Israël als geheel, gaf de knecht zich als een schuldoffer. Dat betekent, dat de knecht (de vromen), levend tussen allerlei zondaars en zelf ook weleens tekortschietend, zichzelf toewijdde aan God. Dat is de symboliek van het schuldoffer. Binnen het grotendeels zondige volk deden de vromen dat. Niet plaatsvervangend maar wel als knecht van God binnen Israël. En dat raakt God in zijn hart. En ook mensen, die dat gingen ontdekken en inzien, waren verbaasd. Het was anders dan ze dachten. Ze erkenden dat ze zich helemaal vergist hadden in die vromen (53:3-5; m.n. 4b). Die knecht was juist hun redding. Door die knecht was de weg tot God nog open en bekend en was herstel voor hen nog mogelijk. Velen gingen erkennen: die vromen hebben de band met God vastgehouden, hoewel onze zonden en ziekten het hen moeilijk maakten. Dankzij hen is de weg tot God open voor ons en willen we ons bekeren.

Groot verschil: lijden als straf óf als loutering?

Straf opleggen aan een onschuldige wordt in de Bijbel onrecht en een gruwel voor God genoemd (Spreuken 17:15,26). Het wordt door de HEER verboden (Exodus 23:7v). Het is daarom niet goed bij Jesaja 53 te denken, dat God dat gruwelijke onrecht hier zelf zou doen aan zijn Knecht (de vromen).

Toch lijden onschuldige rechtvaardigen (die er vaak nog zijn) altijd mee onder dezelfde straf die over het hardnekkige volk als geheel komt. God voorkwam dat niet. Maar voor die rechtvaardigen 'werkt' het lijden geheel anders. Het is voor hen niet bedoeld als straf, maar een louterend vuur in Gods hand. Zij zitten wel 'in hetzelfde schuitje' als de schuldigen, maar voor hen is het toch anders. Zij lijden onschuldig, als dienaren van de HEER. En de Heer zal hen zegen doen vinden in en via dat lijden. Daar zorgt Hij voor.

Lijden en lijden is dus twee. Het kan heel verschillend zijn. Wie dat door elkaar haalt vergist zich zomaar. Nogmaals wijzen we op 53:4b. De sprekers dachten dat God ook de vromen (zijn knecht) verstoten en geslagen had. Maar dat lijden was voor de vromen geen straf, ontdekten ze, maar een loutering (en zo konden ze zelfs wel redders voor anderen worden). Dat is totaal anders. Als lijden jouw ondergang bedoelt, is het hopeloos. Maar als lijden jouw verbetering op het oog heeft, is er hoop, toekomst! Het onderscheid tussen deze twee speelt een belangrijke rol in dit hoofdstuk. Die twee lopen door elkaar, zoals ook vromen en goddelozen door elkaar liepen in Israël.

7.5. Aanhalingen in het N.T.

In het N.T. worden woorden uit Jesaja 53 op Jezus en zijn handelen betrokken. Bepaalde ervaringen of gebeurtenissen herhalen zich – meestal intenser. We gaan nu de aanhalingen na:

In **Matteüs 8:17** wordt Jesaja 53:4 aangehaald. Dit is al besproken onder 7.4.

²⁴ Bij de offers, ook bij schuldoffers, draait het altijd om toewijding (liefde). Dat is de kern van de Godsdienst.

Jezus wil noden van mensen wegnemen, waar Hij kan. Liefde kenmerkt dienaren van God. Jezus mag van God meer doen dan andere knechten, maar het principe is hetzelfde. Jezus 'vervult' zo, wat ook kenmerk was bij de vromen (de knecht) in de tijd van de ballingschap. De aanhaling wil zeggen, dat Jezus echt te herkennen is als (groot) dienaar van God!

In **Lucas 22:35-37** zegt Jezus, dat Hij en zijn discipelen getroffen zullen worden door vijandschap en veroordeling. Hij zegt tegen hen: Verwonder je niet. Want in Jesaja 53:12d staat al, dat een dienaar van God zo behandeld wordt. Dat is de 'normale' gang van zaken. Maar verheug je over de uitkomst (53:12ab). Jezus zegt, dat ditzelfde Hem als rechtvaardige ook zal treffen. Bij Hem is het een zoveelste en tegelijk diepste vervulling. Jezus leeft als een rechtvaardige en identificeert zich dan ook als vanzelf zó met de knechtfiguur in Jesaja, dat Hij wat daar staat direct toepast op zichzelf. Hij zegt: veel van wat over de rechtvaardige(n) in het OT geschreven staat, geldt (ook) voor Mij en is als het ware over Mij geschreven!

In **Marcus 15:28** gaat het om hetzelfde. Bij de kruisiging tussen twee moordenaars moest Marcus denken aan Jesaja 53:12. De knecht (de rechtvaardigen in die tijd) werden ook onder de misdadigers gerekend. Marcus ziet het letterlijk ook met Jezus gebeuren! Alsof Hij net zo was als die anderen.

In **Johannes 12:37,38** wordt Jesaja 53:1 aangehaald om aan te geven, dat de verbazing over het sterke ongeloof tegenover Jezus en zijn werk niet nieuw is. Soms gebeurt het dat God roept en van zijn heil laat proeven, maar dat velen zich toch blind blijven verzetten. Jesaja 'zag' diezelfde heerlijkheid van God (dezelfde als die van Jezus! Vs 41) en profeteerde in zijn tijd. Maar het volk was toen te ver gegaan. Velen mochten zich niet meer bekeren en bleven zich daarom verzetten (Jesaja 6, aangehaald in Johannes 12:39ev). Jesaja 53:1 onderstreept de verbazing over de blindheid in die tijd. Jezus verbaast zich er in zijn tijd ook over. Blijkbaar mogen velen het heil nu ook niet meer zien. Jezus ziet verbaasd het volhardende verzet om zich heen (vs 37). Hij constateert: dit is een trieste vervulling of herhaling van wat in Jesaja's tijd ook gebeurde.

In **Handelingen 8:26ev** gaat over een eunuch, die Jesaja 53 leest. Als de eunuch aan Filippus vraagt over wie de profeet het heeft, lezen we niet als antwoord: '*over Jezus*'. We lezen dat Filippus aan de eunuch het evangelie van Jezus verkondigde '*waarbij hij Jesaja 53 als uitgangspunt nam*'. Helaas vertelt Lukas niet *hoe* Filippus de lijdende knecht van Jesaja 53 verbond met Jezus. Dat is onbekend. We kunnen er van alles bij bedenken, maar deze tekst geeft ons inhoudelijk geen aanwijzingen voor de uitleg van Jesaja 53.

Ook wij nemen in preken vaak een gedeelte uit het OT als uitgangspunt (bv. over Gideon of David) om van daaruit het evangelie van de Christus te verkondigen. Dat betekent niet dat dat gedeelte dus (direct) over Jezus gaat.

In **Romeinen 10:16** haalt ook Paulus (net als Jezus in Johannes 12) Jesaja 53:1 aan om te laten weten, dat de onwil om te luisteren in zijn tijd niet nieuw is. Dit 'principe' herhaalt zich steeds weer in de geschiedenis.

In **Romeinen 15:21** zegt Paulus dat hij naar heidenen wil, die het evangelie nog niet gehoord hebben. Hij beargumenteert dit door te wijzen op het verlangen van God, zoals dat al doorklonk in de tijd van de ballingschap volgens Jesaja 52:15d. Het was ook altijd al Gods plan om via Israël (zijn knecht) de heidenen te bereiken.

In **1 Petrus 2:20-24** wordt Jesaja 53:5d aangehaald. Petrus maakt helder dat lijden voor christenen een blijk van Gods genade is (2:20). Op goede manier je lijden dragen is onze roeping (2:15,21a) om mogelijk daardoor anderen te winnen (2:12) of te genezen. Ook Christus leed voor anderen en is ons ten voorbeeld (21b). Dankzij Hem kunnen wij ook zo leven, omdat Hij in ons is. En Hij zondigde in al zijn lijden niet! (22). Lijden is nooit een argument om te zondigen! Kwaad moeten we met liefde beantwoorden; het zo '(ver)dragen' en het overwinnen door het goede. Vertrouw daarvoor op God, zoals Jezus (23). Hij overwon al 'onze zonden': alle aardse verleidingen en begeerten, die op hem afkwamen. Hij gaf er niet aan toe maar kruisigde ze (24a). Eerst geestelijk in zichzelf en daarna lichamelijk aan het kruis!²⁵ Nú kunnen wij *met Hem in ons* ook onze zonden (zondige neigingen) kruisigen en rechtvaardig leven (24b). Door innerlijke kruisiging zijn we dood voor de zonde en wordt zichtbaar dat Jezus ons geneest van alle wraakzucht, egoïsme en zonde. God liet toe dat Jezus werd gestriemd door mensen, tot voorbeeld voor ons (vs 21) en opdat zijn geestelijke gezondheid (kracht, liefde, gehoorzaamheid) in zijn menselijk bestaan zou groeien.²⁶ En sinds Pinksteren zijn die kracht en liefde nu door zijn Geest in ons. Zo '*zijn wij door zijn striemen genezen*'. De gestriemde, getrainde en gestaalde overwinnaar is *in ons*. Hij geneest ons van de zondeziekte (Jesaja 1:5) en ook van de verleidingen, die vanuit Satan en wereld op ons af komen. Jezus is de enige echte Herder en Hoeder van onze zielen (vs 25). Petrus leert dus dat lijden voor christenen een zegen is²⁷. Dat was ook een les van Jesaja 53 voor de knecht(en) van God in die tijd. Het gold zelfs voor Jezus (Hebreeën 5:8). Wie denkt dat het zonder lijden kan, vergist zich (zie de zaligsprekingen in Mat 5:1-11). Het gaat altijd door lijden heen naar de overwinning. Alleen via kruisiging ontstaat er nieuw leven in onszelf en via ons ook bij anderen.

7.6. Conclusies betreffende Jesaja 53.

a. Jesaja 53 gaat niet over Jezus – ook al wordt dat vaak beweerd. Jesaja 53 gaat over de ware, vrome Israëlieten, die in die tijd samen (als collectivum) de ware Knecht of Dienaar van God zijn. Deze uitleg past goed in de context, in de tijd van Jesaja en in het hele OT.

b. Aanhalingen in het N.T. van woorden uit Jesaja 53 zeggen niet, dat Jesaja over Jezus profeteert, maar wijzen op parallellen tussen de vromen in Jesaja 53 en het leven van Jezus en zijn volgelingen. Meestal gaat het om een (intensievere) herhaling en noemt men dat een vervulling.

²⁵ Al in Getsemané kruisigde Jezus innerlijk of geestelijk alle verleidelijke verlangens door niet voor pijn, spot en dood weg te lopen. Heel zijn leven kruisigde Hij alle menselijke en natuurlijke neigingen. Hij wilde zich niet door angst en bezorgdheid laten beheersen! Als we deze twee soorten kruisiging (innerlijk en uiterlijk) onderscheiden, begrijpen we Galaten 5:24 en 6:14 en Romeinen 6:1-6 beter.

²⁶ God laat lijden vaak toe met een positief doel (opvoedend, vormend). Zie bv Hebreeën 2:10,18; 5:8; 12:7-12.

²⁷ Het is onjuist om op grond van Jesaja 53:5d en 1 Petrus 2:24c te stellen, dat Jezus al onze ziekten in het heden weg wil nemen. Dat stellen 'charismatische predikers' (o.a. Derek Prince). Jezus droeg onze ziekten niet als plaatsvervanger. Claimen van genezing berust vaak op deze onjuiste exegese. Natuurlijk kan God alle zieken genezen. Hij zal dat eens doen (Openbaring 21). Maar in zijn wijsheid weet Hij wat wij moeten leren. Hij kan ons vormen door genezingen, maar ook door ziekten en handicaps. Het gaat Hem er in de eerste plaats om, dat wij geestelijk gezond en sterk worden. Vaak moeten wij eerst leren onszelf innerlijk te kruisigen. Dan getuigt ons leven van de Gekruisigde. Juist via lijden geeft God ons kansen om te getuigen en te groeien (1 Petrus 2:19-21; 3:14,18; 4:1,2; 5:6; Filippenzen 2:29; Romeinen 14:7,8). Denk en praat positief over lijden!

c. Jesaja 53 leert, dat het voor Gods knechten vaak gaat 'via lijden naar de overwinning' (Jesaja 52:13-15 en 53:2,10b, 11,12). In die tijd wil God vaak mensen via die moeiten vormen, opvoeden en voorbereiden naar de toekomst. Bij deze uitleg is Jesaja 53 niet een van de weinige, maar één van de zeer vele bewijzen in de Schriften, dat (ook) de Messias *moest* lijden en sterven om tot zijn glorie te komen (Lucas 24; 1 Korintiërs 15:3).

d. Voor de reformatorische leer van 'verzoening door plaatsvervangende betaling van onze schuld en straf door Jezus', kan geen beroep gedaan worden op Jesaja 53, omdat die leer hier niet geleerd wordt (net zo min als in de rest van het OT).